

Bedankt voor het downloaden van dit artikel. De artikelen uit de (online)tijdschriften van Uitgeverij Boom zijn auteursrechtelijk beschermd. U kunt er natuurlijk uit citeren (voorzien van een bronvermelding) maar voor reproductie in welke vorm dan ook moet toestemming aan de uitgever worden gevraagd.

Boom

Behoudens de in of krachtens de Auteurswet van 1912 gestelde uitzonderingen mag niets uit deze uitgave worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch door fotokopieën, opnamen of enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Voor zover het maken van kopieën uit deze uitgave is toegestaan op grond van artikelen 16h t/m 16m Auteurswet 1912 jo. Besluit van 27 november 2002, Stb 575, dient men de daarvoor wettelijk verschuldigde vergoeding te voldoen aan de Stichting Reprorecht te Hoofddorp (postbus 3060, 2130 KB, www.reprorecht.nl) of contact op te nemen met de uitgever voor het treffen van een rechtstreekse regeling in de zin van art. 16l, vijfde lid, Auteurswet 1912.

Voor het overnemen van gedeelte(n) uit deze uitgave in bloemlezingen, readers en andere compilatiewerken (artikel 16, Auteurswet 1912) kan men zich wenden tot de Stichting PRO (Stichting Publicatie- en Reproductierechten, postbus 3060, 2130 KB Hoofddorp, www.cedar.nl/pro).

No part of this book may be reproduced in any way whatsoever without the written permission of the publisher.

info@boomamsterdam.nl
www.boomuitgeversamsterdam.nl

Intro

---

door Marc Janssens De auteur is hoofdredacteur van *Christen Democratische Verkenningen*
marc.janssens@wi.cda.nl

Wie in het Nederlands Instituut voor Beeld en Geluid in Hilversum de tentoonstelling over nepnieuws bezoekt, wordt van tevoren gewaarschuwd. De kans is namelijk groot dat je na het bezoek wel meer weet over nepnieuws, maar dat je ook meer in verwarring bent geraakt. Om dit gevoel te ondersteunen, loop je bij binnenkomst door een soort doolhof en hoor je allerlei stemmen door elkaar heen praten. Je wordt vanzelf horendol, net zoals je door alle berichten over nepnieuws ook kunt denken: Maar wie kan ik nog wel vertrouwen?

Horendol willen we u met dit nieuwe nummer van *Christen Democratische Verkenningen* niet maken. Maar in enige verwarring over de vraag wat nu nepnieuws is en hoe we daar feiten en waarheid tegenover kunnen stellen, zult u misschien wel komen. Alleen al omdat de term ‘nepnieuws’ op diverse manieren blijkt te functioneren. Allereerst als bewuste desinformatie die via sociale media en internet wordt verspreid, om zo geld te verdienen of onrust te veroorzaken. Hoe weten we wat waar is en wat nep, als iedereen, dus ook personen met een kwade bedoeling, van alles kan posten en doorgeven wat toch behoorlijk echt lijkt? Daarnaast wordt nepnieuws gebruikt om anderen in een verdachte hoek te plaatsen. Wat moeten we beginnen als evidente waarheden door politici worden tegengesproken en als een gesprek over ogenschijnlijke zekerheden niet meer mogelijk is? Waar vinden we houvast als alles gaat schuiven?

Gezag

Traditioneel waren er instituten die nog gezag hadden. De rechtspraak, de media en de wetenschap bijvoorbeeld. Maar rechters worden tegenwoordig al als ‘nep’ betiteld wanneer hun oordeel niet bevalt. De media zitten in zwaar weer, financieel maar ook existentieel. Want waarom zouden we een professionele journalist nodig hebben, als we zelf alles van internet kunnen halen? En de wetenschapper? Ook hij biedt volgens velen slechts een mening tussen alle andere, en blijktens het artikel van Dick

Houtman moet ook de wetenschapper zelf erkennen dat hij meestal geen objectief oordeel kan vellen in een politiek conflict. Zijn we dan door de postmoderne tijdgeest zo tolerant, gelijk, vrij en democratisch dat die andere waarde, die van de waarheid, het loodje heeft gelegd? Betekent de recentste invulling van vrijheid en democratie dat we alles en iedereen tolereren, en zodoende geen waarde meer hechten aan het oordeel van mensen en instituties waaraan we voorheen nog gezag toekenden?

Nieuw jasje

In deze CDV verkennen we het allemaal. Dat doen we in een nieuw jasje. Niet omdat het oude knelde, wel omdat een nieuwe en frisse vorm kan helpen om beter grip te krijgen op een complexe en spannende inhoud.

Die grip hopen we ook te bereiken via nieuwe rubrieken. Zo hebben we in het actualiteitsdeel de rubriek ‘Vanuit de basis’ toegevoegd. Hierin bevragen we een politicus over hoe hij of zij tegen een actueel onderwerp aankijkt vanuit het christendemocratisch gedachtegoed. Ditmaal is senator en oud-staatssecretaris van Europese Zaken Ben Knapen aan de beurt, die zijn visie geeft over de vraag welke richting we in Europa op moeten. Knapen pleit in navolging van president Macron van Frankrijk voor een ‘Europa dat beschermt’. Concreet betekent dit een andere koers dan de neoliberale wind van de afgelopen tijd, en zelfs dat we toe moeten naar méér Europa als het gaat om defensie en buitenlands beleid.

Ook hebben we een rubriek ‘Uit de praktijk’ waarin we het thema praktisch behandelen. In dit geval gebeurt dat via een interview met burgemeester (en oud-journalist) Willemijn van Hees over waarheid en nepnieuws op lokaal niveau, en via een bijdrage van regiojournalist Jan Kas over de vraag wat het voor de lokale democratie betekent dat er steeds minder professionele lokale en regionale journalisten zijn.

De lokale democratie komt dit nummer sowieso aan bod. In het themadeel, maar ook in het actualiteitsdeel, omdat we terugblikken op de gemeenteraadsverkiezingen. Herman Kaiser, Joop van Holsteyn en Tom van der Meer analyseren de verkiezingen, ieder met hun eigen insteek. Kaiser koppelt er een oproep aan vast om het CDA toch vooral een middenpartij te laten blijven. Niet omdat dat electoraal gunstig kan zijn, maar omdat een verbindende middenpartij voortvloeit uit de traditie van de christendemocratie en het christelijk-sociaal denken.

Politicoloog Van Holsteyn schetst het dilemma van het CDA dat zowel met ChristenUnie en SGP als met CDA en D66 moet concurreren. En politicologen Tom van der Meer en Lisanne de Blok stellen dat in weerwil van veel analyses

na de raadsverkiezingen volgens langetermijnonderzoek de afrekening bij lokale verkiezingen wel degelijk langs nationale lijnen plaatsvindt.

Koers

We staan in dit nummer ook stil bij Ruud Lubbers, die ons in februari is ontvallen. Lubbers had een bijzondere band met het Wetenschappelijk Instituut en ons blad *Christen Democratische Verkenningen*, vertelt Theo Brinkel. Waar commentatoren en analytici na Lubbers' overlijden vooral diens pragmatische inzet benadrukten, laat Brinkel zien dat de CDA'er al vanaf 1980 een bezielende christendemocratische koers volgde, geïnspireerd op het katholiek-sociale denken. Daarnaast komt de langstzittende premier van na de oorlog langs in de analyse van Geerten Boogaard en Heidi de Mare, die feit en fictie in de tv-serie *Land van Lubbers* onderzochten. Ook Lubbers' pragmatische oplossingen kunnen nog steeds emoties teweegbrengen, zo laten zij zien.

Toen Lubbers het politieke toneel besteeg, waren de hoogtijdagen van de verzuiling al achter de rug. Op de tentoonstelling in Beeld en Geluid komt die periode ook aan bod en wordt ze vergeleken met de informatiebubbels waarin wij tegenwoordig zitten. Destijds lasen mensen alleen de eigen krant en luisterden of keken ze enkel naar de omroep van hun zuil. We kijken nu vaak een beetje meewarig terug op die tijd, omdat we het maar bekrompen vinden dat mensen zich zo in hun eigen zuil lieten opsluiten. Wat een verschil met de vrijheid en ruimdenkendheid die wij nu hebben! Toch is het goed te bedenken dat onze vrijheid ook maar betrekkelijk is. Nu beperkt niet de zuil ons blikveld, maar de algoritmes van Google en de sociale omgeving van Facebook, terwijl we zelf menen ruim zicht te hebben.

Om weer even terug te gaan naar de tijd van de verzuiling, zoomen we in een aantal intermezzo's in op vijf politici die in de vorige eeuw tegelijkertijd journalist of zelfs hoofdredacteur van een krant waren. Hoe gingen Abraham Kuyper, Carl Romme, Marcus Bakker, Pieter Jongeling en Henk Algra om met deze dubbelfunctie? Waren ze in de krant vooral partijman, en wat betekende dit voor hun journalistieke houding? Vijf deskundigen nemen ons mee.

Het geheel zal, net als bij Beeld en Geluid, u als lezers soms misschien het gevoel van een doolhof geven, dat we overigens zo veel mogelijk van bewegwijzering hebben voorzien. We hopen dat het lezen van deze CDV een inspirerende ervaring is, of zij nu via verontrustende verwarring of rustgevende bezinning plaatsvindt. En laat het weten als u tips heeft of andere feedback wilt geven.